

Föräldrainformation om intellektuell funktionsnedsättning (IF)

Tillfälle 1

■ TILLFÄLLE 1

- Information om diagnosen
- Hur stöttar vi barn med intellektuell funktionsnedsättning?

■ TILLFÄLLE 2

- Kommunikation
- Vardagliga färdigheter

■ TILLFÄLLE 3

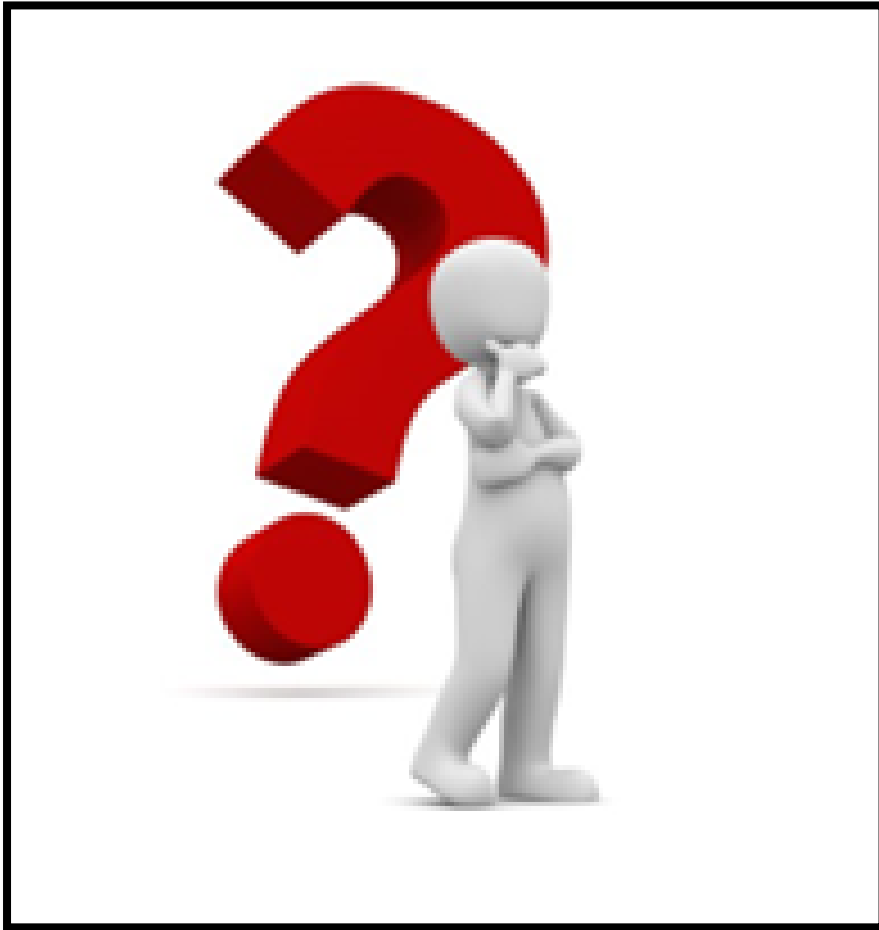
- Motorik
- Psykisk hälsa

Praktisk information

- Hålltider
- Uteblivet besök
- Toalett
- I händelse av brand
- Tolkar
- Tystnadslöfte

Lite fakta om intellektuell funktionsnedsättning

- Finns i alla kulturer och sociala klasser
- Förekommer hos cirka 1 % av befolkningen (enligt DSM-5)
- Förekommer hos något fler pojkar än flickor
- Tillhör kategorin utvecklingsrelaterade funktionsavvikelser

Olika begrepp för intellektuell funktionsnedsättning

I DSM-5 används termen **intellektuell funktionsnedsättning** och i ICD-10 **psykisk utvecklingsstörning** (diagnosmanualer).

Ibland används termen **kognitiv funktionsnedsättning**.

Förr sa man även **mental retardation** eller **utvecklingsstörning**.

Alla begrepp syftar på samma tillstånd. Vi kommer att hålla oss till termen "intellektuell funktionsnedsättning" eller förkortningen "IF".

Vad innebär en intellektuell funktionsnedsättning?

En intellektuell funktionsnedsättning innebär att man har en:

- nedsatt intelligens/begåvning
- nedsatt förmåga att självständigt klara vardagens olika krav

Det finns olika grader (nivåer) av IF

Vad innebär en intellektuell funktionsnedsättning?

Att ha en intellektuell funktionsnedsättning innebär:

- en långsammare utvecklingstakt
- ett lägre "utvecklingstak" (man lär sig inte lika mycket som andra)

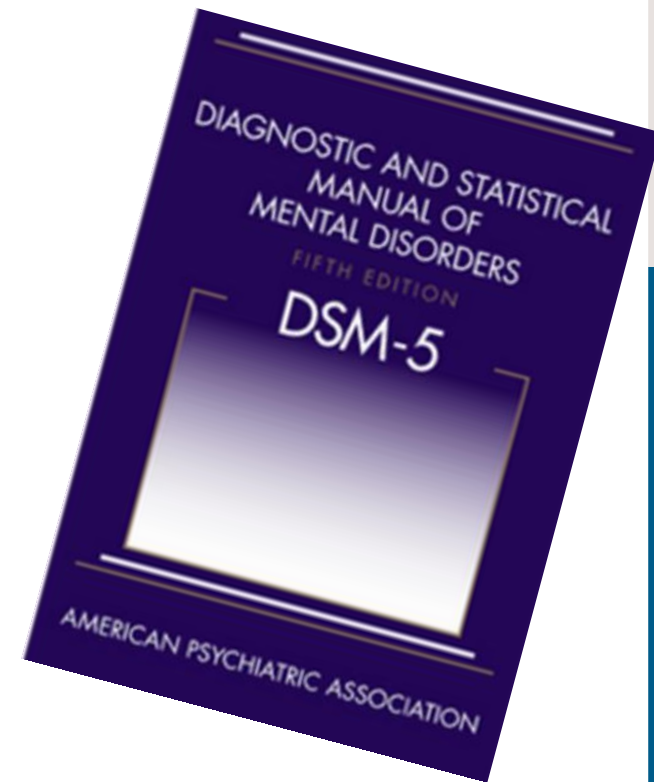
Man utvecklas utifrån sina egna förutsättningar

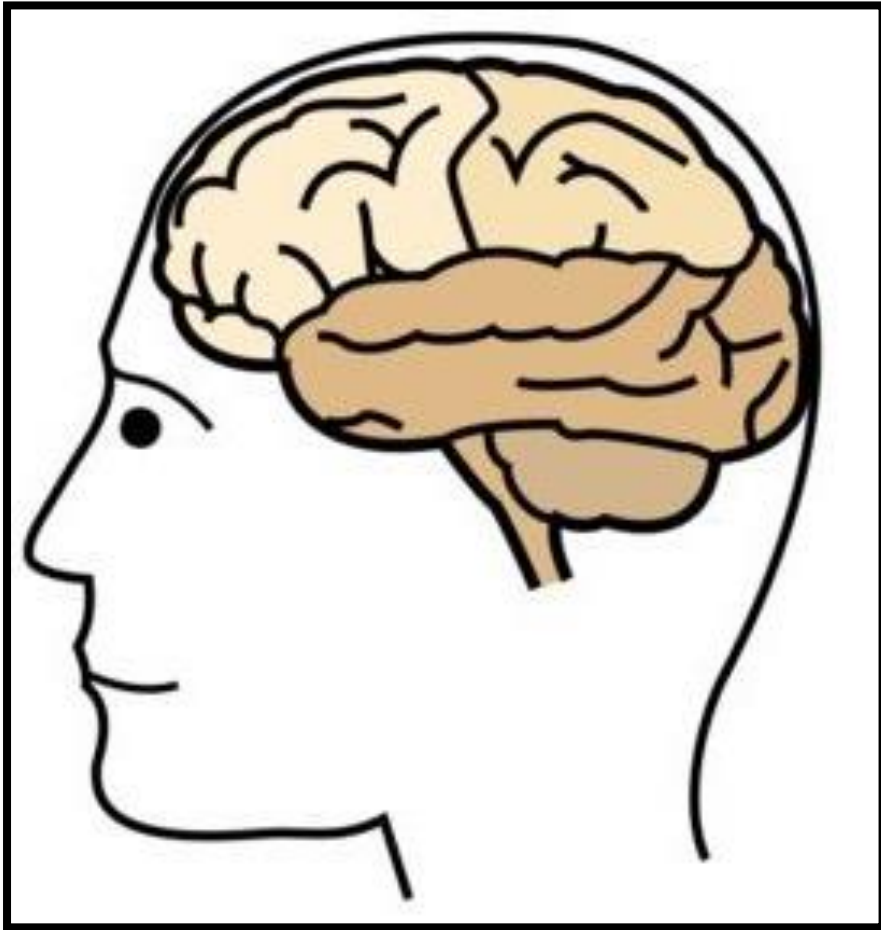
Diagnostiska kriterier för intellektuell funktionsnedsättning (enligt DSM-5)

För att ställa diagnosen krävs att tre kriterier är uppfyllda:

- A. Brister i intellektuella funktioner
- B. Brister i adaptiv funktionsförmåga (att klara olika aktiviteter i vardagen)
- C. Bristerna i intellekt (A) och adaptivitet (B) ska ha visat sig under utvecklingsperioden

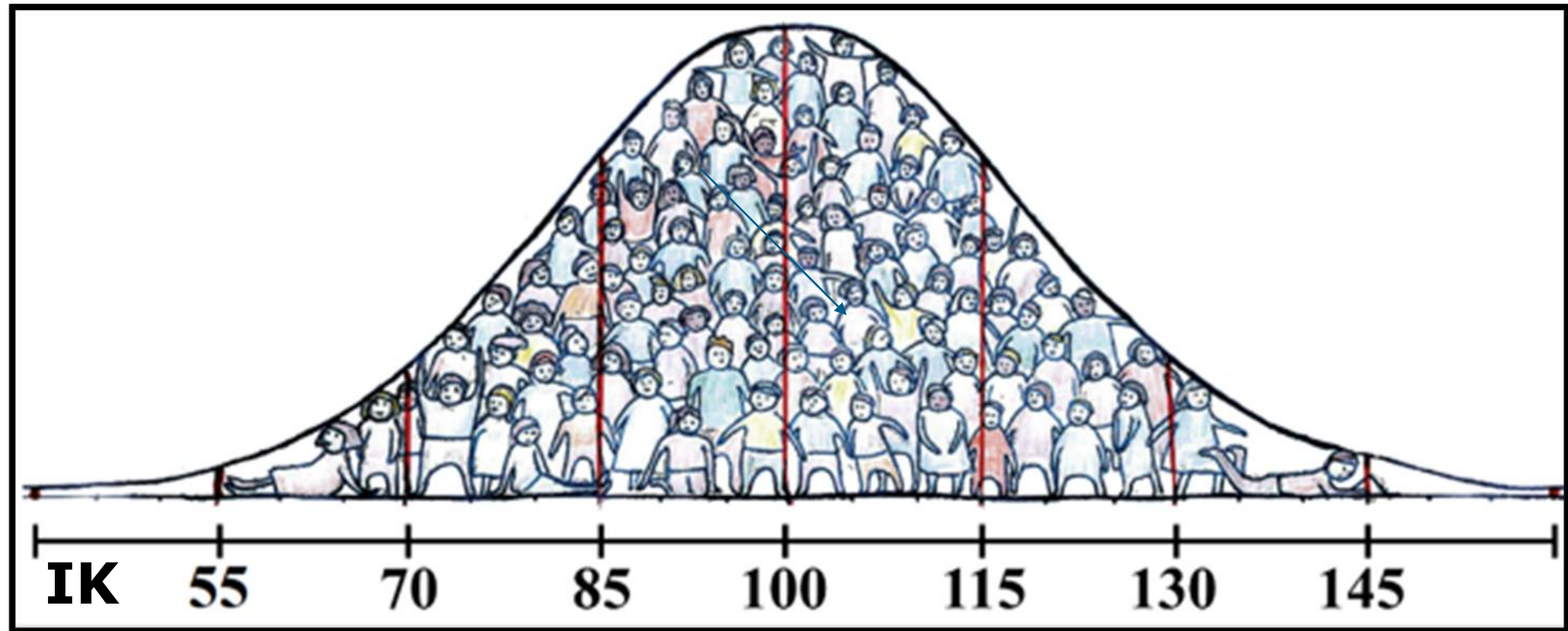
A. Brister i intellektuella funktioner

Intellektuella funktioner som vanligen är påverkade:

- Slutledningsförmåga
- Problemlösning
- Planering
- Abstrakt tänkande
- Omdöme
- Förmåga att lära av sina erfarenheter
- Praktisk förståelse

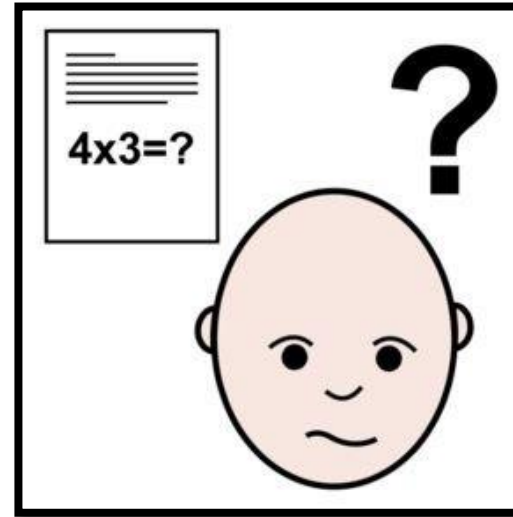
A. Brister i intellektuella funktioner - Normalfördelningskurvan

IK: Intelligenskvot

A. Brister i intellektuella funktioner

Slutledningsförmåga
och problemlösning

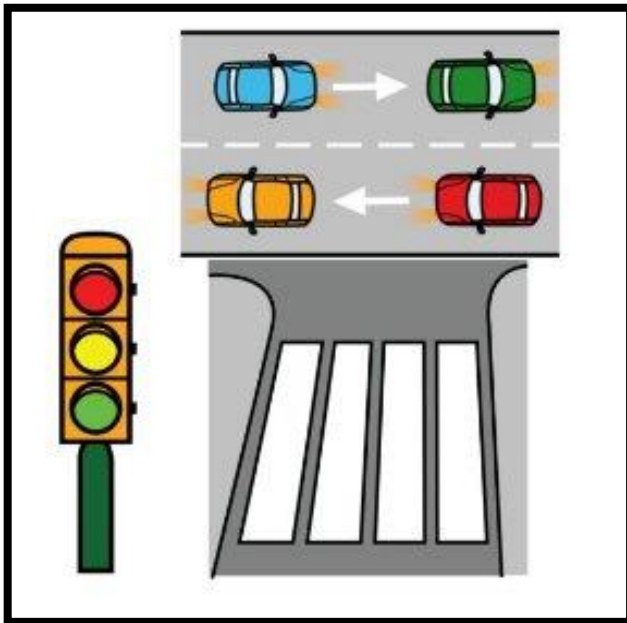
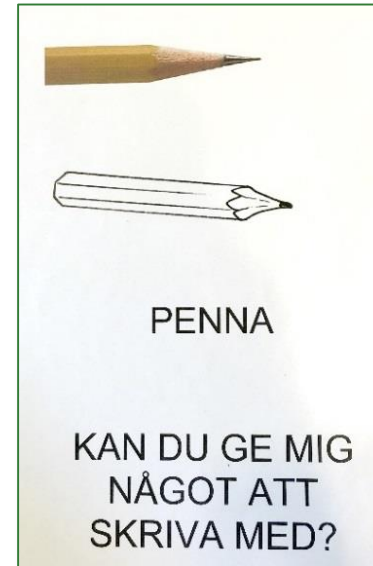

Planering

A. Brister i intellektuella funktioner

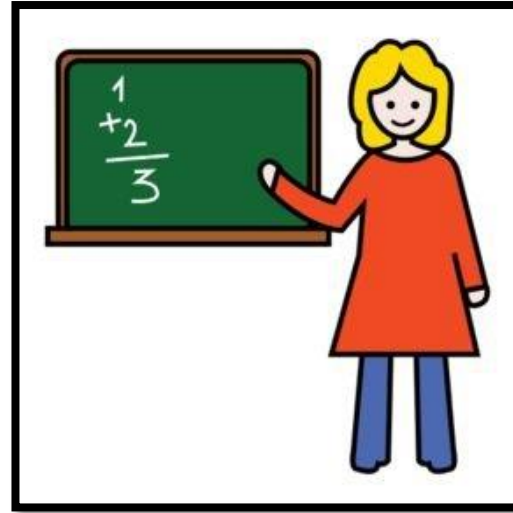
Abstrakt tänkande

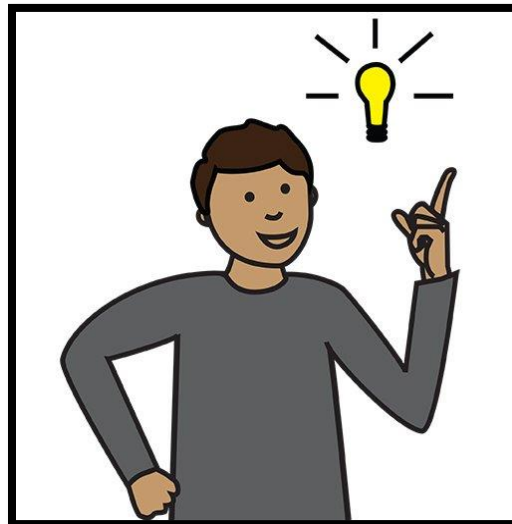
Omdöme

A. Brister i intellektuella funktioner

Studieförmåga

Lära av erfarenheter
(generalisera)

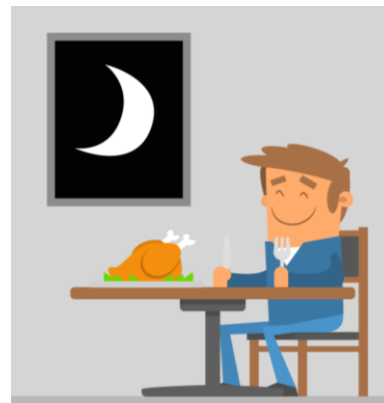
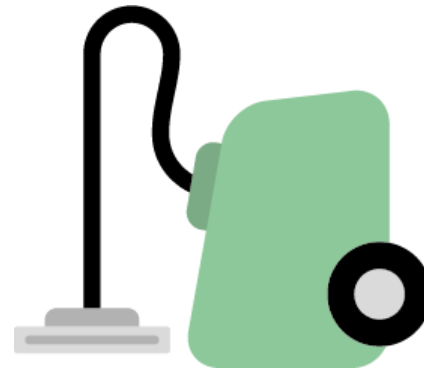
<https://www.youtube.com/watch?v=mdMhseyX0-0>

B. Brister i adaptiv funktionsförmåga

Svårigheter att utföra de dagliga aktiviteter som behövs för att självständigt klara sig i vardagen ...

...utifrån ålder och den kultur man lever i.

C. Bristerna i intelligens och vardagsfunktion visar sig under utvecklingsperioden

Det vill säga innan man hunnit bli vuxen

Hur omfattande är svårigheterna? Olika nivåer av intellektuell funktionsnedsättning

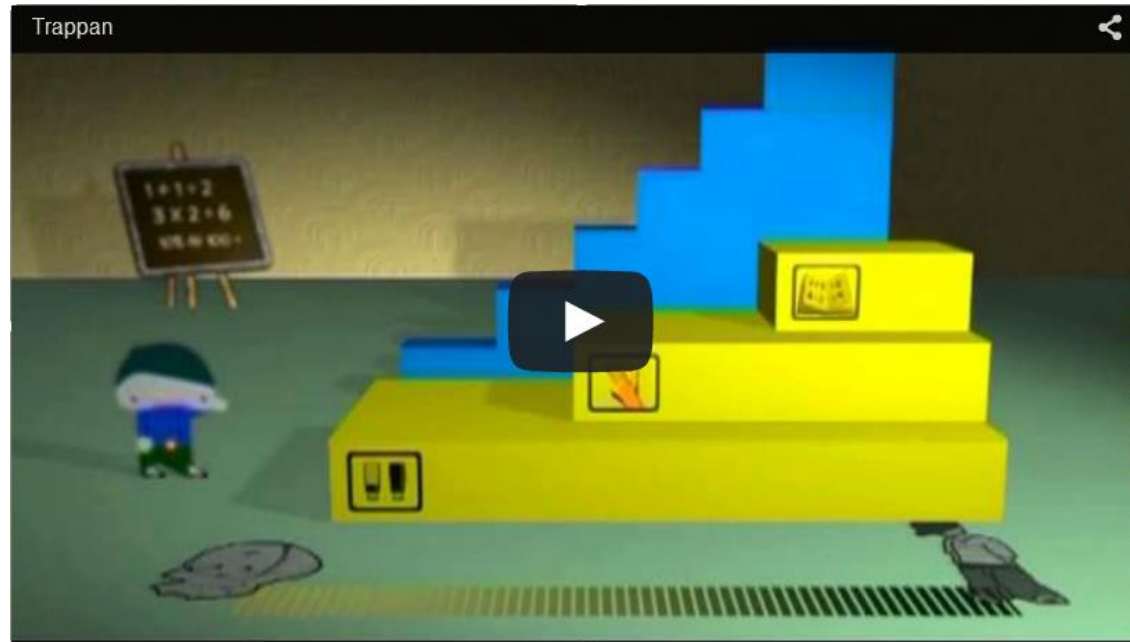
Lindrig	Medelsvår	Svår	Mycket svår
Man behöver stöd.	Man behöver mycket stöd.	Man behöver omfattande stöd.	Man behöver mycket omfattande stöd.

Ospecificerad intellektuell funktionsnedsättning

Nivån har ej gått att fastställa. Ny utredning behövs.

Psykologiska testresultat (begåvningsnivån) är viktiga men vid bedömning av nivå av IF ska stor hänsyn tas till nivån för de adaptiva färdigheterna.

Olika nivåer av intellektuell funktionsnedsättning - Trappan, Ninjakoll 1

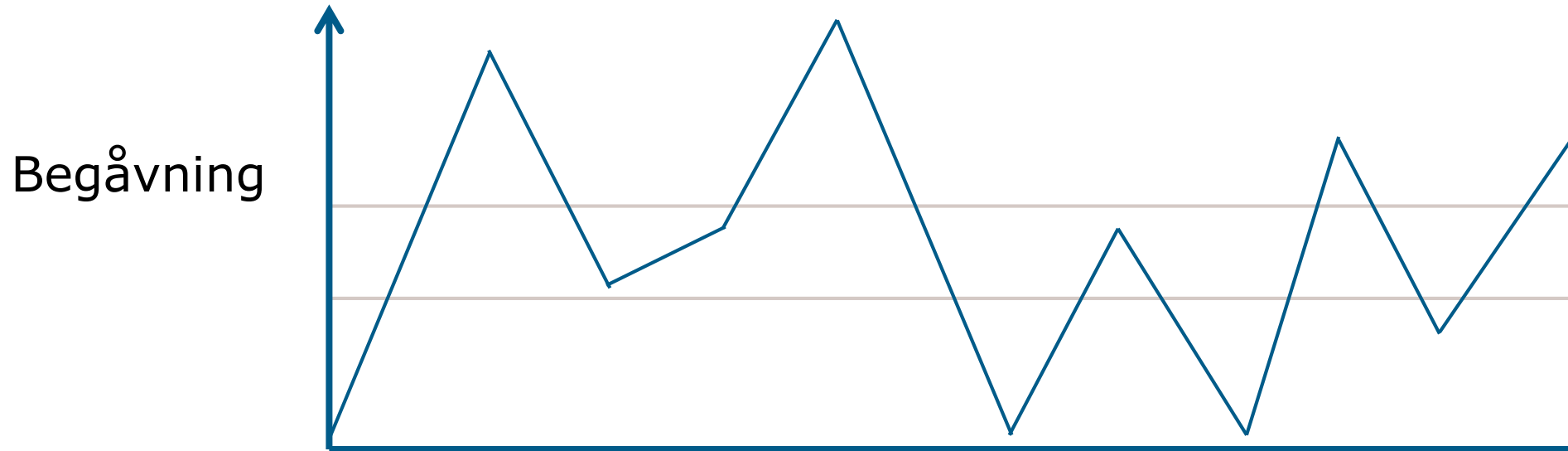

www.youtube.com/watch?v=8OKItAM5fx4

Olika nivåer av IF - exempel på adaptiva (vardagliga) färdigheter

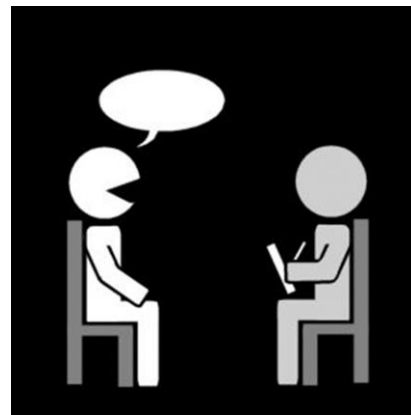
Lindrig	Medelsvår	Svår/Mycket svår
Kan lära sig läsa, skriva, räkna på en enkel nivå	Påtagligt begränsad förmåga vad gäller att lära sig läsa, skriva, räkna	Klarar inte att lära sig läsa, skriva eller räkna
Kan prata och konversera; talet mer konkret och omoget än jämnårigas	Kan prata men språket är mycket mindre komplext än jämnårigas	Kan möjligen prata med enstaka ord/korta fraser. Ofta inget tal alls
Förefaller omogen i sociala interaktioner med andra jämfört med jämnåriga	Avviker påtagligt från jämnåriga vad gäller socialt och kommunikativt beteende	Relationer till familjen, närstående och vårdgivare är de viktigaste och skänker glädje
Klarar en hel del ADL-aktiviteter. Kan behöva stöd vid mer komplexa aktiviteter	Kan klara grundläggande ADL-aktiviteter men behöver ofta stöd, träning och påminnelser	Behöver mycket stöd och tillsyn vid alla vardagliga aktiviteter. Är beroende av andra

Ojämn prestationsförmåga

Hur ställs diagnosen intellektuell funktionsnedsättning?

För att ställa diagnosen intellektuell funktionsnedsättning krävs det att man gör en utredning. Utredningen görs av psykolog och oftast läkare men även andra professioner kan bli involverade, exempelvis specialpedagog och logoped.

Hur ställs diagnosen? - Psykologisk utredning

- Intervju med föräldrarna (anamnes)
- Observationer i förskolan/skolan
- Intervju med pedagoger
- Testning av begåvningsnivån
- Skattning av de adaptiva (vardagliga) färdigheterna
- Sammanvägning av all information
- Ställningstagande till IF (eller inte)

Hur ställs diagnosen? - Medicinsk utredning

- Ger en allmän bild av barnets hälsa
- Klargör medicinska orsaker till barnets svårigheter
- Medicinsk anamnes
- Aktuell allmänmedicinsk undersökning
- Undersökning av syn och hörsel
- Belyser ytterligare funktionsnedsättningar

Orsaker till intellektuell funktionsnedsättning

- Ärftlighet (gener)
- Kromosomavvikelser (exv. Downs syndrom)
- Ämnesomsättningssjukdomar
- Exponering för droger, alkohol, tobak under graviditeten
- Allvarliga infektioner under graviditeten eller nyföddhetsperioden/uppväxten
- Prematuritet
- Förlossningskomplikationer (syrebrist)
- Hjärnskador under uppväxtåren (olyckor, sjukdomar, allvarlig svält)

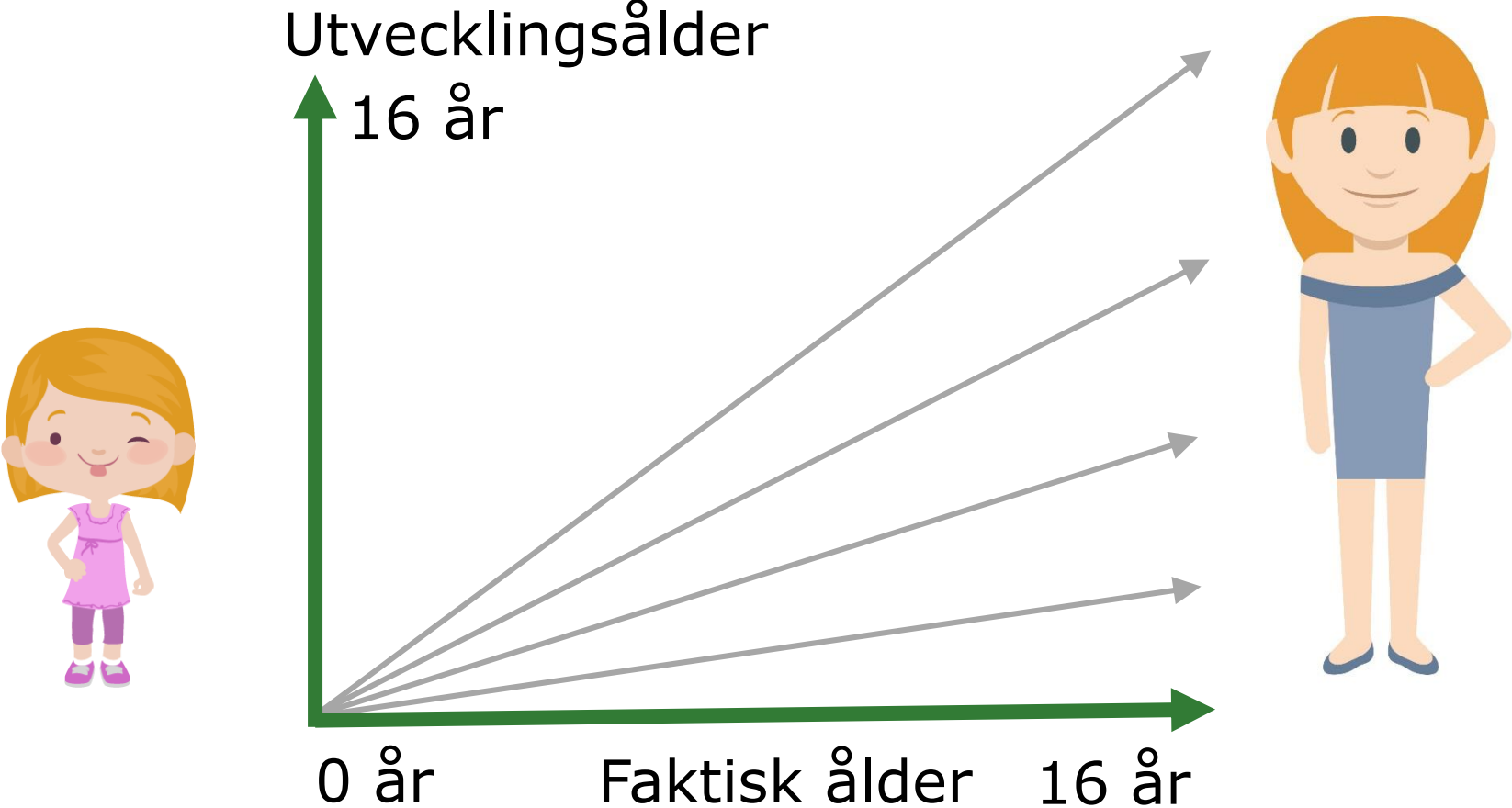
MÅNGA GÅNGER ÄR ORSAKEN OKÄND!

Samsjuklighet vid intellektuell funktionsnedsättning

- ADHD
- Autismspektrumtillstånd
- Cerebral pares
- Epilepsi
- Syn- och hörselnedsättning
- Risk för psykisk ohälsa

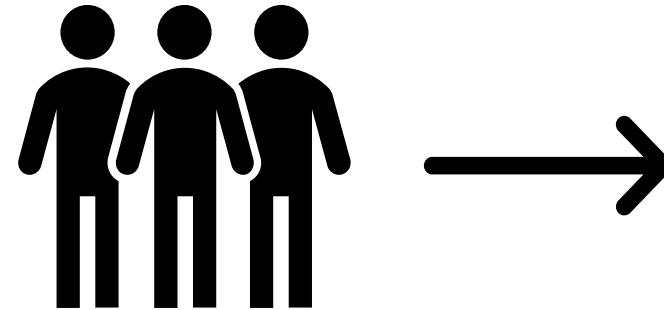
Ett livsperspektiv

Förlopp och prognos

Förlopp och prognos påverkas av:

- Svårighetsgrad av IF
- Förekomst av tilläggs svårigheter
- Omgivningsfaktorer
- Temperament och personlighet

Stödinsatser från samhällets sida

- Habiliteringsinsatser
- Rätt att gå i den anpassade grundskolan/gymnasieskolan
- Rätt att ansöka om LSS-insatser
- Kontaktdagar (upp till 16 år)
- Färdtjänst, assistansersättning m.m.

Varför diagnos?

Diagnosen blir ofta en förklaringsmodell för både barnet och omgivningen. Diagnosen kan bidra till;

- Ökad förståelse för sig själv
- Ökad förståelse hos omgivningen
- Anpassade krav och bemötande
- Hjälp- och stödinsatser

Att vara förälder till ett barn med funktionsnedsättning

Beskedet om en diagnos kan väcka olika reaktioner beroende på om det var väntat eller oväntat.

Exempel på vanliga reaktioner: lättnad, ilska, frustration, sorg, oro, skam, skuld.

På Habiliteringen kan man få hjälp att bearbeta sina tankar och känslor.

Presentation

- Vad heter du?
- Vad heter ditt barn/ungdom och hur gammal är han eller hon?
- ... *det som sägs stannar i rummet.*

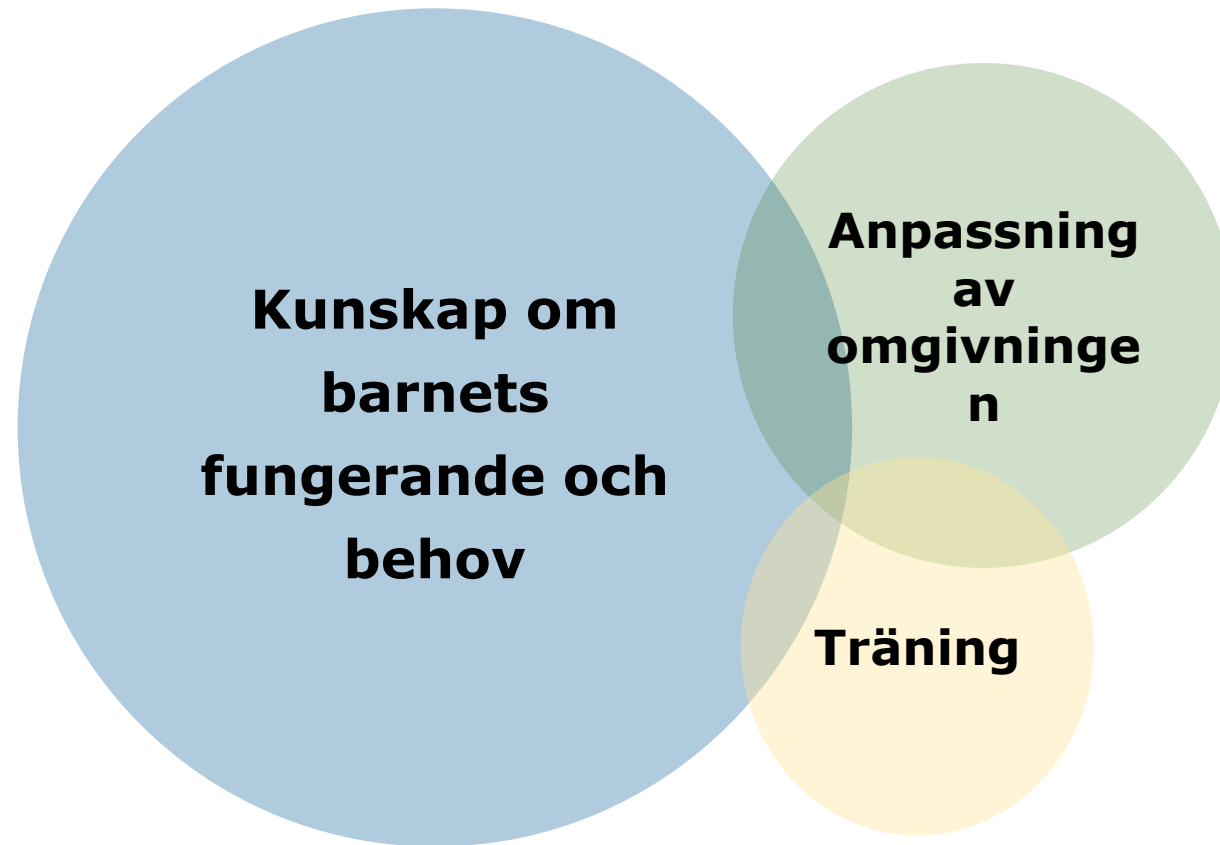

Reflektion

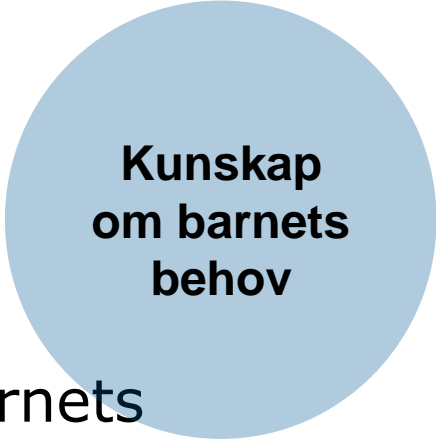
Känner du igen ditt barn i beskrivningen av diagnosen?

Reflektera över någon situation som fungerar i vardagen (något barnet är bra på eller någon situation som varit svår där ni hittat en fungerande strategi).

Hur stöttar vi barn med intellektuell funktionsnedsättning?

Att informera om diagnosen

Kunskap
om barnets
behov

Fler personer än föräldrarna behöver veta om barnets fungerande och diagnos. Frågor att ställa sig:

- Vem/vilka behöver veta?
- Hur mycket ska vi berätta?
- Hur ska informationen ges?
- Ska diagnosen nämnas eller inte?

Barnet självt behöver känna till sin diagnos och vad den innebär.

Att anpassa sig efter barnet

Anpassning
av
omgivning
en

- Utgå från barnets nivå och ställ rimliga krav (varken för höga eller för låga).
- Ge extra stöd och uppmuntran när barnet ska lära sig nya saker.
- Ge längre tid och upprepa gärna.
- Hjälプ barnet att förstå hur saker och ting hänger ihop på ett konkret sätt.
- Visualisera och tydliggör så att barnet förstår vad som förväntas av det.

Träning

- Det går inte att "träna upp" begåvningsnivån
- Barnets utvecklingstak sätter en gräns för hur mycket man kan lära sig
- Träning är gynnsamt för att lära barnet nya saker på samma nivå (utvecklingstaket)
- Viktigt att träningen är lustfylld, lagom svår och utgår från barnets intressen.
- Tänk på att ge barnet förstärkning när det lyckas.

Habiliteringens mål med sina insatser

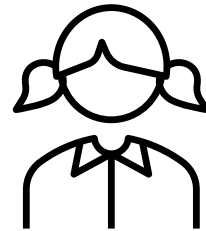

Vilka är barnets omgivning?

Förskola/skola

Habilitering

Familjen

Korttids

Vänner, bekanta

Sjukvård

Kontaktperson

Reflektion

- Har ni berättat för barnet självt?
- Vem har ni valt att prata med om diagnosen?
- Varför har ni valt just dessa personer?
- Finns det någon ytterligare som ni tänker att ni borde berätta om diagnosen för?

Habiliteringen tipsar

- [Digital utbildning om intellektuell funktionsnedsättning hos barn - Habilitering och hjälpmedel \(skane.se\)](#)
- [Vad är intellektuell funktionsnedsättning? – Infoteket förklarar \(regionuppsala.se\)](#)
- [Intellektuell funktionsnedsättning \(habilitering.se\)](#) (Region Stockholm)
- [Intellektuell funktionsnedsättning - 1177](#)
- [FUB - För barn, unga och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning](#) (Riksförbundet för IF)

■ TILLFÄLLE 1

- Information om diagnosen
- Hur stöttar vi barn med intellektuell funktionsnedsättning?

■ TILLFÄLLE 2

- Kommunikation
- Vardagliga färdigheter

■ TILLFÄLLE 3

- Motorik
- Psykisk hälsa

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN